

Nr. 23. Bordskikk til hverdags

I eldre tider og delvis nå, lager en mat og spiser i samme rummet.

- 1) Satt en ved bordet, langbordet eller skiva til alle måltider, hvis ikke, hvordan og hvor inntok en disse måltider?
- 2) Satt hele huslyden ved samme bord? Er dette enda alminnelig skikk?
- 3) Spiser alle på samme tid på kjøkkenet eller spiser husbondsfolket først og tjenerne etterpå?
- 4) Er det forskjell på maten, eller spiser husbondsfolk og tjenere samme mat?
- 5) Når et hus har kjøkken og stue, spiser familien på kjøkkenet til daglig?
- 6) Ved hvilke anledninger spiser en i stuen, spiser husbondsfolket i stuen, men tjenerne på kjøkkenet?
- 7) Hadde og har alle sine faste plasser ved bordet, og hvordan var de plassert?
- 8) Har det vært skikk at barna måtte stå ved bordet og spise? Hvor gamle var barna da? Når ble det slutt på den skikken?
- 9) Heter husbondens plass framleis høgsetet eller lignende, og hvordan er plassen markert?
- 10) Hvordan bestemmer en hedersplassen i en moderne innrettet stue?
- 11) Var en før nøye med å vaske hendene før en gikk til bords, når begynte en å legge vekt på det? Brukte mannfolk å ta av seg lua ved bordet, når begynte en i tilfelle med det?
- 12) Spiste alle av samme fatet (f. eks. graut og hva slag annen mat), hvis ikke, når sluttet en med det? Hadde en en felles melkekopp til grauten? Når fikk hver sin melkekopp og hva het den? Hva var den laget av? Tok man en munnfull graut på skeia og duppet i melkekoppen når en spiste? Drikker en nå direkte av koppen, eller heller en melken på grauttallerkenen? Var det først ved kaffedrikking at folk fikk hver sin kopp?

- 13) Satte en gryten direkte på bordet, på hva slag underlag? (pannering, beskriv den) eller hvordan servertes varme retter? I hvilken utstrekning gjør en forskjell på serveringen når det er tilfeldige fremmede tilstede?
- 14) Brukte en å legge fisk, sild kjøtt eller lignende mellom flatbrødstykkene når en spiste? Beskriv hvordan det ble laget, hva det ble laget av og til hvilke måltider. Hva er navnet (bite, bete, bæta, båtå o.s.v.)?
- 15) Blir det ansett som god bordskikk å ta sukkerbiten i munnen og drikke kaffe til?
- 16) Blir det ansett som god bordskikk å drikke kaffe av skålen?
- 17) Vet en når gaffelen kom i bruk? Husker man at en spiste uten gaffel?
- 18) Brukte mennene tollekniven sin ved bordet, og hva slag kniv brukte kvinnene?
- 19) Hadde hver sin skje? Var skjeen merket med navn, hvor ble den oppbevart og hva var skjeen laget av før (av tre, horn, av hva senere)? Når begynte en med å vaske skjeene?
- 20) Når begynte en å bruke porselen – eller steintøytallerkener? Hva hadde en før? Gikk en over fra fellesfat til bruk av dype tallerkener f. eks. til graut?
- 21) Brukte en bordduk til hverdags? Bruker en det nå, hvis ja, når begynte en med det? Lar en bordduken ligge på bordet mellom måltidene?
- 22) Bruker en voksdruk eller hvitskurt bord eller malt bord som en vasker?
- 23) Kunne hver forsyne seg selv og ta hva han ville, i hvilken rekkefølge? Eller delte husmoren ut mat til alle, i hvilken rekkefølge (1 husfar o.s.v.)? Hva kaller en det å dele ut maten (f. eks. etle, skifte)?
- 24) Var det visse sorter mat husmoren delte ut (f. eks. smør, ost)? Ble brød delt ut, hva slag (lompe, ovnsbrød, flatbrød)?
- 25) Skulle alle ha like store porsjoner, eller anså en det for rimelig at menn, halv voksne gutter skulle ha mer? Mente en at kvinner trengte mindre mat?
- 26) Hvor store er barna i alminnelighet når de spiser uten hjelp ved bordet? Hvor tidlig får de forsyne seg selv? Hvem hjelper de små barna (far, mor, eldre søsken)?

- 27) Var det alminnelig bruk at en tygde mat til småbarn?
- 28) Leser eller synger en før, og/eller etter maten? Dersom en leser, er det da stille eller høyt? Når bønnes leses høyt, hvem leser da (f. eks. husfaren, den eldste eller yngste av barna)? Dersom det er slutt på denne skikken, når ble den lagt bort? Er det forskjell i husstand med barn eller bare med voksne? Gjør en forskjell når det kommer fremmede?
- 29) Var det tillatt å snakke mens en spiste? Hvordan er det nå? Førte husbonden ordet og hvordan er det nå?
- 30) Anså en det for upassende å le ved bordet, fins det ordtak eller munnhell om det?
- 31) Var det forbudt å synge ved bordet (nevn ordtak eller munnhell om det)?
- 32) måtte en vente til alle var ferdige med maten før en gikk fra bordet?
- 33) Sa og sier en takk for maten (til hvem) til hverdags?
- 34) Hva sa en fremmed, når han tilfeldigvis kom inn under måltidet?
- 35) Når en fremmed kom tilfeldig mens en spiste, måtte en da be ham spise med?
- 36) Når en fremmed kommer tilgårds mellom måltidene, blir det da stelt til mat for ham?
- 37) Skulle en tilfeldig gjest alltid ha ekstra trakterement, hvordan er det nå?
- 38) Hadde en alltid en kopp kaffe til den som kom innom? Hadde en kjelen på hele dagen? Hvordan er det nå?
- 39) Lar man en fremmed gjest spise på kjøkkenet sammen med familien? Hvis man plasserer ham i stuen, skal han da spise alene, eller spiser husfaren og/eller husmoren sammen med ham i stuen?
- 40) Er det god skikk å la seg nøde til å forsyne seg når en er gjest?
- 41) Hvis en lar gjesten sitte alene og spise, skal da alltid en av husstanden være tilstede i stuen og underholde gjesten selv om han ikke deltar i måltidet? Hvor plasserer han seg i tilfelle (ved bordet eller et stykke fra, stundom halvveis med ryggen til)?